

חגיגה פרק שלישי חומר בקדש

(חגיגה כ, ב)

משנה :

חומר בקדש מבתרומה :

שמתבילין כלים בתוך כלים (שמתבילים כלי בתוך כלי ששניהם טמאים) לתרומה אבל לא לקדש (בגמרא מפרש טעמא) ;

אחוריים ותוך ובית הצביטה - בתרומה (כלי הראוי להשתמש בתוכו ומאחוריו ובית צביטתו = כל תשמיש ותשמיש שבו חשוב כלי בפני עצמו - לענין תרומה: שאם נטמא זה - לא נטמא זה, ובטומאות דרבנן קאמר, כדמפרש בגמרא), אבל לא בקדש (שאם נטמא אחד מהן - כולו טמא לקדש) ; הנושא את המדרס (מנעל של זב) - נושא את התרומה (בחבית שאינו נוגע באוירה) אבל לא את הקדש (בגמרא מפרש טעמא) ; בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש ;

לא כמדת הקדש (בחציצת טבילותיו) מדת התרומה :

שבקדש - מתיר (אם יש בגד טמא ובא להטבילו, אם קשור הוא, מתיר את קשרו, משום דדמי לחציצה) ומנגב (אם לח הוא - מנגבו תחלה) ומטביל (ואחר כך מטבילו, וכל זה משום דדמי לחציצה הוא) ואחר כך קושר, ובתרומה (אם רצה לקושרו) - קושר ואחר כך מטביל ; כלים הנגמרים בטהרה (שנוהר בהן משבאו סמוך לגמון: שראויין לקבל טומאה) - צריכין טבילה לקדש (ובגמרא מפרש טעמא), אבל לא לתרומה ;

(חתיכות אוכלים הרבה בכלי אחד, ונגע טמא באחד מהן) - הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש (להיות כולן חתיכה אחת, ונטמאו כולן), אבל לא לתרומה (אלא אותה שנגע בה היא ראשון, והנוגעת בה היא שניה, והנוגעת בשניה שלישית, והשאר טהורות) ;

הרביעי בקדש פסול (ואינו פוסל עוד אחר), והשלישי בתרומה ; ובתרומה, אם נטמאת אחת מידיו (בטומאה דרבנן שאינה מטמאה אלא ידים ולא את הגוף) - חבירתה טהורה, ובקדש מטביל שתיהן : שהיד מטמא את חבירתה בקדש אבל לא בתרומה ;

אוכלין אוכלים נגובין (שהיו נגובין מימיהן: שלא הוכשרו לטומאה מעולם) בידיים מסואבות (שניות) בתרומה (דכיון דלא הוכשרה - לא מיפסלא), אבל לא בקדש (בגמרא מפרש טעמא) ;

(חגיגה כא, א)

המשך המשנה

האונן (שלא נטמא במתו) ומחוסר כפורים (כגון זב שטבל ליום שביעי לספירתו והעריב שמשו; ולמחרת [לאחר חשיכה בלילה לאחר טבילתו? או רק בבוקר] הוא קרוי 'מחוסר כפורים': שעדיין גמר טהרתו תלויה בקרבנו) - צריכין טבילה (לאחר שהביא קרבנו) לקדש (אם רצה לאכול קדש, ובגמרא מפרש טעמא), אבל לא לתרומה .

גמרא :

בקדש מאי טעמא לא ?

אמר רבי אילא: מפני שכבידו של כלי (הפנימי, המכביד על החיצון שהוא מונח בתוכו) חוצץ (בפני המים, ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה). (ולקמן (חגיגה כב, א) פריך: אי הכי - אפילו תרומה נמי!?)

והא מדסיפא (דמעלה אחריתי דחשיב בסיפא הוה טעמא) משום חציצה, רישא לאו משום חציצה (דאי טעמא דתרווייהו משום חציצה, ולאשמעינן דגבי קדש כל דדמי לחציצה פוסל בו, ובתרומה לא פסלה אלא חציצה גמורה דאורייתא - ליתני חדא מינייהו!) - דקתני סיפא 'ולא כמדת הקדש מדת התרומה שבקדש מתיר ומנגיב ומטביל ואחר כך קושר ובתרומה קושר ואחר כך מטביל' !?

רישא וסיפא משום חציצה, וצריכא: דאי אשמעינן רישא - הוה אמינא 'היינו טעמא דלקדש לא: משום כבידו של כלי, דאיכא, אבל סיפא - דליכא כבידו של כלי - אימא לקדש נמי לא הוי חציצה' ; ואי אשמעינן סיפא, הוה אמינא 'היינו טעמא דלקדש לא: משום

(חגיגה כא, ב)

דקיטרא במיא אהדוקי מיהדק (וקרוב הוא להיות חוצץ), אבל רישא, דמיא אקפויי מקפו ליה למנא (מצירות ומגבירות אותה) - לא הויא חציצה ! צריכא .

רבי אילא (דאוקי טעמא דרישא משום חציצה) לטעמיה, דאמר רבי אילא אמר רבי חנינא בר פפא: עשר מעלות שנו כאן (אלו שבין תרומה לקודש, ואנן - אחת עשרה תנן

ביה, אלא הני תרתי דחד טעמא חשיב להו כחדא): **חמש ראשונות בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש** (אף הן נתעלו יותר מן התרומה במעלות הללו), אחרונות – לקדש, אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקדש. מאי טעמא חמש קמייתא? – דאית להו דררא דטומאה מדאורייתא (חשש טומאה דאורייתא: כלי בתוך כלי אי איכא חציצה – טומאה דאורייתא היא, אחוריים ותוך אף על גב דבכלים שנטמאו אחוריו במשקיה, דטומאה דרבנן היא עסקינן – מיהו הא דאמור רבנן משקין מטמאין כלי – משום גזרה דמשקה זב וזבה הוא, כגון רוקו ומימי רגליו, והני מטמאין כלי מדאורייתא, ובטומאה דאורייתא אין חילוק בכלי שטף בין אחוריים לתוכו, שבכל מקום שטומאה נוגעת בו נטמא כולו; ונשא את המדרס נמי חשש טומאה דאורייתא היא, כדמפרש בגמרא: מעשה היה שנפלה רצועת הסנדל לאויר חבית; בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש – שמא ישבה עליהן אשתו נדה – חשש טומאה דאורייתא היא; כלים הנגמרים כו' – משום צינוורא דעם הארץ, שמא זב הוא) – גזרו בהו רבנן **בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש**; בתרייתא דלית להו דררא דטומאה מדאורייתא – גזרו בהו רבנן לקדש, לחולין שנעשו על טהרת הקדש לא גזרו בהו רבנן.

רבא אמר: מדסיפא הוי משום חציצה – רישא לאו משום חציצה, ורישא – היינו טעמא: גזירה שלא יטביל מחטין וצינורות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד (וההיא לאו טבילה היא, שאין המים הנכנסין לתוכו חיבור למי המקוה, ולא טבלו המחטין אלא במיעוט מים שבכלי), **כדתנן** (דלאו חיבור הוא) [מקואות פ"ו מ"ז]: **'עירוב מקוואות** (מקוה חסר בצד מקוה שלם, והצינור ביניהן המחברן): (אם יש ברוחבו **כשפופרת הנוד** (כקנה שנותנין בפיו הנוד של עור) **כעוביה**

(חגיגה כב, א) **וכחללה בשתי אצבעות** (וכחללה ועוביה והן שתי אצבעות) **חוזרות למקומן** (שאדם יכול לגלגל בתוך חללו שתי אצבעות לכל צד – הוי עירוב, ומטבילין אף כלים) ' (והאי נמי חשש טומאה דאורייתא היא); **סבר לה כהא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב: אחת עשרה מעלות שנו כאן: שש ראשונות – בין לקודש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש, אחרונות – לקודש, אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש.**

מאי איכא בין דרבא לדרבי אילא? איכא בינייהו סל וגרגותני (סל גדול מאד, שבו מסננין היין בעת הבציר, ונותנין אותו תחת קילוח הגת והיין מסתנן בו ויורד לבור, כדאמרין במסכת עבודה זרה (נ"ב): **'שלא החזיר גרגותני לגת'**) שמילאן כלים והטבילין: למאן דאמר משום חציצה – איכא; למאן דאמר משום גזירה שמא יטביל מחטין וצינורות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד – סל וגרגותני שאין בפיהן כשפופרת הנוד ליכא.

ואזדא רבא לטעמיה, דאמר רבא: סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילין – טהורין (אף לקודש, ורבא לטעמיה, דאוקי טעמא גזירה משום כלי שאין בפיו כשפופרת הנוד, ובסל ובגרגותני ליכא למיחש להכי), ומקוה שחלקו בסל וגרגותני – הטובל שם לא עלתה לו טבילה (שעשאן כשתי מקוואות, ואין שיעור לא בזה ולא בזה, אף על פי שהמים מחברן בין אויר הנצרים – אין זה חיבור), דהא ארעא כולה חלחולי מחלחלא ובעינן דאיכא ארבעים סאה במקום אחד (והמים הנובעין כאן באין מנהר גדול, ולא חשבינן כמחובר, דבעינן ארבעים סאה במקום אחד); והני מילי (דאמרין המטביל בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד טמאים) – בכלי טהור (שלא היה הכלי החיצון צריך להטביל); אבל (אם הוא צריך להטביל) בכלי טמא, מיגו דסלקא טבילה לכוליה גופיה דמנא (ליטהר) תוכו על ידי מים הנכנסין דרך פיו, דכסומאיתו כן טהרתו) – סלקא להו נמי לכלים דאית ביה (סלקא נמי טבילה לכלים שבתוכו), דתנן [מקואות פ"ו מ"ב]: **'כלים שמילאן כלים והטבילין – הרי אלו טהורין** (לתרומה, ולא חלק בין פיו רחב לפיו קצר); **ואם לא טבל** (כדמפרש לה: ואם אין צריך להטבילו) **מים המעורבים** (למקוה, ואתה בא לטהר על ידיהן כלים שבתוכם) – **עד שיהיו מעורבין** (דרך פה רחב) **כשפופרת הנוד**; מאי קאמר **'ואם לא טבל'**?

הכי קאמר: **'ואם אינו צריך להטבילו, ומים המעורבין – עד שיהיו מעורבין כשפופרת הנוד'**.

והא דרבא (דאוקי טעמא דמתניתין משום עירוב מקוואות, והא בסל וגרגותני ליכא למיחש וטהורין) ודרבי אילא (דאוקי טעמא משום חציצה, וסל וגרגותני נמי כשאר כלים דמו, והמטביל כלים לתוכן – אינן טהורין לקודש) – תנאי היא, דתניא: **'סל וגרגותני שמילאן כלים והטבילין בין לקודש בין לתרומה – טהורין; אבא שאול אומר: לתרומה אבל לא לקודש'**;

אי הכי - תרומה נמי : למאן קאמרינן (למי אנו אומרים הוראה זו שלא יטביל כלי בתוך כלי) ? - חברים (דאילו עם הארץ לא אתי קמן למשאל) ; (הלכך, לתרומה ליכא למיחש, דהא חברים מידע ידעי (שיעור עירוב מקואות, ולענין כבידו של כלי נמי, אם כבד הוא - מגביהין אותו) !

אי הכי קודש נמי (על כרחך מתניתין דקתני אבל לא לקודש' - בחבר עסקינן, דאי עם הארץ - מי ציית לך, ומי אתי קמן למשאל טעמא) ?

חזי ליה עם הארץ ואזיל מטביל.

תרומה נמי חזי ליה (ישראל) עם הארץ ואזיל מטביל (ומטביל ומשתמש בו תרומה, ואחר כך נותנה לכהן) !

לא מקבלינן מיניהו (לא מקבלינן תרומה מעם הארץ אלא בשעת הגיתות והבדים, שהכל מטהרים את כליהן על פי חכמים, כדתנן (לקמן (חגיגה פ"ג מ"ד, דף כד, ב)) : 'עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של תרומה - לא יקבלנה ממנו'.

קודש נמי לא נקביל מיניהו ?

הויא ליה איבה.

תרומה נמי הויא ליה איבה ?

לא איכפת ליה, דאזיל יהיב ליה לכהן עם הארץ חבריה.

ומאן תנא דחייש לאיבה ?

רבי יוסי היא, דתניא : 'אמר רבי יוסי : מפני מה הכל נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה (לקבל מידם יין לנסכים ושמן למנוחות, כדתנן במתניתין (לקמן (חגיגה פ"ג מ"ד, דף כד, ב)) : 'חומר בתרומה, שביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן' ? - כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך וכוונה כמה לעצמו (בשעת איסור הבמות, ומקטיר לשמים) ושורף פרה אדומה לעצמו'.

אמר רב פפא : כמאן מקבלינן האידנא סהדותא מעם הארץ ? כמאן ? - כרבי יוסי (דאילו לרבנן לא מקבלינן, כדאמר בפסחים (מס. ב) בפרק 'אלו עוברין').

וניחוש לשאלה (לא נטבול כלי בתוך כלי לתרומה, דלמא חזי עם הארץ ועביד הכי, ואנו שואלין את כליהן ומשמשין בהן), דתנן (במתניתין (נדריות פ"א מ"ד) דשיילין מנייהו) : 'כלי חרס מציל על הכל (אם מוקף צמיד פתיל באהל המת, אי נמי : המת בבית וטהרות בעלייה, וארובה פתוחה מן הבית לעלייה, והשיבו כלי חרס בפתחה, וכלי חרס חוצץ בפני הטומאה - דאינו מטמא מגבו, ומציל על כל מה שבעלייה) - דברי בית הלל ; בית שמאי אומרים : אינו מציל אלא על אוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס.

אמרו להם בית הלל לבית שמאי : מפני מה ?

אמרו בית שמאי : מפני שהוא טמא על גבי עם הארץ (הכלי הזה היה טמא מתחילתו קודם שנתנו עם הארץ על פי הארובה), ואין כלי טמא חוצץ.

אמרו להם בית הלל : והלא טיהרתם אוכלין ומשקין שבתוכו (אם היה מוקף צמיד פתיל באהל המת, והיא היא) ?

אמרו להם בית שמאי : כשטיהרנו אוכלין ומשקין שבתוכו -

(חגיגה כב, ב)

לעצמו טהרנו (הוא יאכלם, שהרי החברים בדלין מהן וממגען, ובלאו הכי מאכלו טמא), אבל נטהר את הכלי שטהרתו לך ולו (שמא תשאלנו ותשמש בו) ? [חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי] .

תניא : 'אמר רבי יהושע : כושני מדבריכם בית שמאי : אפשר אשה לשה בעריבה (בעלייה זו) אשה ועריבה טמאין שבעה, וכצק טהור ? לוגין מלא משקין, [לוגין] טמא טומאת שבעה ומשקין טהורין ? !

נטפל לו תלמיד אחד מתלמידי בית שמאי, אמר לו : אומר לך טעמן של בית שמאי !

אמר לו : אמור !

אמר לו : כלי טמא חוצץ או אינו חוצץ ?

אמר לו : אינו חוצץ.

כלי של עם הארץ טמא או טהור ?

אמר לו : טמא.

ואם אתה אומר לו "טמא" - כלום משגיח עליך ? (לפיכך טהרו לו בית שמאי אוכלין ומשקין וכלי חרס, שאין להן טהרה אלא שבידתן, ואם באת לאוסרן עליו לא ישמע לך, אבל בכלי שטף - ישמע לך, ויטבילנו) ; ולא עוד אלא שאם אתה אומר לו טמא - אומר לך "שלי טהור ושלך טמא" - וזהו טעמן של בית שמאי !

מיד הלך רבי יהושע ונשתטח על קברי בית שמאי, אמר: נענית לכם עצמות בית שמאי; ומה סתומות שלכם כך - מפורשות על אחת כמה וכמה!

אמרו: כל ימיו הושחרו שיניו מפני תעניותיו. קתני מיהת 'לך ולו', אלמא שאלין מינייהו?? כי שילין מינייהו - מטבלינן להו (שמא הטבילם כלי בתוך כלי). אי הכי - ניהדרו להו בית הלל לבית שמאי: 'כי שאלין מינייהו מטבלינן להו'!!

טמא מת בעי הזאה שלישי ושביעי, ומנא לשבעה יומי לא מושלי אינשי [ואנשים אין משאילין כלי לשבעה ימים ולכן אי אפשר יהיה לטהר אותו].

ואטבילה לא מהימני (דאמר: השואל ממנו צריך להטביל)? והתניא: 'נאמנין עמי הארץ על טהרת טבילת טמא מת'?

אמר אביי: לא קשיא: הא (מהימן) - בגופו; הא - בכליו. רבא אמר: אידי ואידי בכליו ולא קשיא: הא דאמר "מעולם לא הטבילתי כלי בתוך כלי" והא דאמר "הטבילתי אבל לא הטבילתי בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד", והתניא (בניחותא): 'נאמן עם הארץ לומר "פירות לא הוכשרו" (לא נראו לטומאה)', אבל אינו נאמן לומר "פירות הוכשרו אבל לא נטמאו".'

ואגופו מי מהימן? והתניא [תוספתא טהרות פ"ח מ"ב [צוקרמאנדל]]: 'חבר שבא להזות (ואמר: ראוי לקבל הזאה ראשונה, שכבר עברו שלשה ימים לטומאתו, שהיום יום שלישי) - מזין עליו מיד; עם הארץ שבא להזות - אין מזין עליו עד שיעשה בפנינו שלישי ושביעי'!!

אלא אמר אביי: מתוך חומר שהחמרת עליו בתחילתו (כשבא לפניך להזאותו ולא האמנתו) - הקלת עליו בסופו (להאמינו על הטבילה, לפי שהוא נזהר בטבילתו שלא יצטרך לו עוד).

אחורים ותוך... בתרומה אבל לא בקודש: מאי 'אחורים ותוך'?

כדתנן [כלים פ"ה מ"ו]: 'כלי שנטמא אחוריו (כלי עץ או של מתכת קאמר, שמטמאין מגבון כמשקין (דטומאה דרבנן היא, דמאורייתא אין אוכל ומשקה מטמא כלי: שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה וגזרו חכמים שיהיו משקין מטמאין כלי, לפי שיש משקה שהוא אב הטומאה ומטמא כלי מן התורה, כגון רוקו של זב ומימי רגליו; הלכך - הואיל וטומאה זו מדברי סופרים - אחוריו טמאין, ושאר תשמישין שבו טהורים: דעבדו רבנן היכר להודיע שטומאה זו מדבריהם, ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים; כך היא מפורשת במסכת נדה פרק קמא) - אחוריו טמאין; תוכו, אוגנו (שפתו הכפולה לצד חוץ, וראוי לתשמיש), אזנו (כגון אוזן החבית) וידיו (כלי שיש לו בית יד, כגון מחבת) - טהורין; נטמא תוכו (אפילו בטומאה דרבנן) - כולו טמא'.

ובית הצביטה [בתרומה אבל לא בקודש]: מאי 'בית הצביטה'?

1) אמר רב יהודה אמר שמואל: מקום שצובטו (שאוחר בו, ומושיטו לאחרים), וכן הוא אומר (רות ב"ד) [ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם ואכלת מן הלחם וטבלת פתך בחמץ ותשב מצד הקוצרים] ויצבט לה קלי [ותאכל ותשבט ותתן] (ויצבט לה קלי - תרגום: ואושיט לה).

2) רבי אסי אמר רבי יוחנן: מקום שנקיי הדעת (אסתניסים) צובעין (מטבילין אוכלין בחדל או בחומץ: שחוקקין בשולי הקערה בית קיבול לעצמו, וגובה לו סביב, ונותנין שם חומץ וחדל).

תני רב ביבי קמיה דרב נחמן: 'כל הכלים אין להם אחורים ותוך (אין חילוק להם של אחורים ותוך, אלא משנטמא אחד מהן - הכל טמא), אחד קדשי המקדש ואחד קדשי הגבול'!!

אמר ליה: 'קדשי הגבול' מאי נינהו? - תרומה (הנאכלת בכל גבול ארץ ישראל)? והתנן: 'אחורים ותוך ובית הצביטה לתרומה'?

דלמא [אולי אפשר להסביר] (האי קדשי גבול) לחולין שנעשו על טהרת הקודש קאמרת?

[אמר רב נחמן]: אדכרתן מילתא דאמר רבה בר אבוא (ועל ידי משנתן זו הוזכרת) דבר ששמעתי מרבה בר אבוא - רביה דרב נחמן: אחת עשרה מעלות שנו כאן; שש

ראשונות בין לקודש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש; אחרונות – לקודש, אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש.

הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקודש:
קודש, מאי טעמא לא? – משום מעשה שהיה, דאמר רב יהודה אמר שמואל: מעשה באחד שהיה מעביר חבית של יין קודש ממקום למקום

(חגיגה כג, א)
ונפסקה רצועה של סנדלו (מדרס הזב היתה) ונטלה (בידו) והניחה על פי חבית, ונפלה לאויר החבית, ונטמאת; באותה שעה אמרו: הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקדש.
אי הכי תרומה נמי?!

הא מני? – רבי חנניה בן עקביא היא, דאמר: לא אסרו אלא בירדן ובספינה וכמעשה שהיה (כל מקום שגזרו חכמים על דבר על מעשה שהיה, לא גזרו אלא כדוגמת המעשה, וכאותו דבר, הלכך: בקודש היה מעשה, ובקודש גזרו).
מאי היא?

דתניא: 'לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה, ולא יעמוד בצד זה (של נהר) ויזרקם לצד אחר, ולא ישיטם על פני המים, ולא ירכב על גבי בהמה ולא על גבי חבירו אלא אם כן היו רגליו נוגעות בקרקע' (משום מעשה שהיה בספינה, כדלקמן, וכל ספינה מהלכת באויר, וגזרו על האוירות כולן); אבל מעבירן על גבי הגשר ואינו חושש (הואיל ורגליו נוגעות בו), אחד היירדן ואחד שאר הנהרות; רבי חנניה בן עקביא אומר: לא אסרו אלא בירדן (ולא בשאר נהרות) ובספינה וכמעשה שהיה (אבל משיטן על פניו, ועומד בצד זה ויזרקם לצד אחר).
מאי מעשה שהיה?

דאמר רב יהודה אמר רב: מעשה באדם אחד שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה ונמצא כזית מת תחוב בקרקעיתה של ספינה (והאחילו עליו ונטמאו); באותה שעה אמרו: לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה.

איבעיא להו: (הא דאמרת דגזרו עליו שלא ישא קודש עמו - ב) סנדל טמא, סנדל טהור מהו (מי גזרו סנדל טהור אטו טמא או לא)? (ודאי גזרו עליו) חבית פתוחה, חבית סתומה מהו? עבר ונשא מהו?
רבי אילא אמר: אם עבר ונשא – טמא;
רבי זירא אמר: עבר ונשא – טהור.

כלים הנגמרים בטהרה [צריכין טבילה לקדש, אבל לא לתרומה; הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש, אבל לא לתרומה]:

דגמרינהו מאן? אילימא דגמרינהו חבר - למה להו טבילה? אלא דגמרינהו עם הארץ? 'נגמדין בטהרה' קרי להו?
אמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל: לעולם דגמרינהו חבר, ומשום צינורא דעם הארץ (שמא ניתן עליה רוק מפי עם הארץ כשחבר אוזח בו).
דנפל אימת? אילימא מקמי דליגמריה - הא לאו מנא הוא (ולא ליטמא בכך)! אלא בתר דגמריה? מיזהר זהיר בהו?!

לעולם מקמיה דגמריה, ודלמא בעידנא דגמריה עדיין לחה היא (ומטמאה משום שמא זב הוא, ובמטכת נדה (פ"ט מ"א דף נ"ב), תנן: *הזוב והרוק... מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין*).

טבילה – אין, הערב שמש לא; מתניתין דלא כרבי אליעזר, דתנן [פרה פ"ה מ"ד]: 'שפופרת שחתכה לחטאת (לתת בתוכו אפר פרה): רבי אליעזר אומר: יטבול מיד' (שכל תשמישי פרה העשויוין בכלי המקבל טומאה טעונין טבילה, וקודם שיעריב שמשו ושתמשו בהן לפרה, כדלקמן); רבי יהושע אומר: 'טמא ואחר כך יטבול', והוינן בה: דחתכה מאן? אילימא דחתכה חבר - למה לי טבילה (וכיון דאין לה טומאה - אין היכר לצדוקים בטבול יום שבה)? ואלא דחתכה עם הארץ? בהא לימא רבי יהושע 'יטמא ויטבול'? הא טמא וקאי?! - ואמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל: לעולם דחתכה חבר, ומשום צינורא דעם הארץ. דנפל אימת? אילימא מקמי דליחתכה - הא לאו מנא הוא?! ואלא בתר דחתכה? מיזהר זהיר בה?! לעולם מקמי דליחתכה, דלמא בעידנא דחתכה עדיין לחה היא. בשלמא לרבי יהושע (המצריכה)

לטמא), היינו דאיכא היכירא לצדוקין (שהרי טימאווהו טומאה גמורה הצריכה הערב שמש, וכאן ישתמשו בה טבולת יום - הוי היכר), דתנן [פרה פ"ג מ"ז]: 'מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה' (נוגעין היו בו שרץ) להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית' (ולרבנן טבול יום כשר בה, דנפקא להו מריבויא דקרא: והזה הטהור על הטמא [במדבר יט, יט], 'טהור' - מכלל שהוא טמא, לימד על טבול יום שכשר בפרה, מכדי בטהור עסקינן ואתי, דכתיב לעיל מיניה ולקח אזור וטבל במים איש טהור [במדבר יט, יח] למה לי למהדר ולמיכתב 'וזה הטהור' ליכתוב 'וזה על הטמא'? אלא: טהור כל דהו, ואשכחן טבול יום דאיכא טהור, דכתיב ורחץ במים וטהר [ויקרא יד, ח]); אלא לרבי אליעזר (שאינו מצריכה אלא טומאה זו), אי אמרת בשלמא בעלמא בעינן הערב שמש (בעלמא = בטבילת כלים הנגמרים בטהרה, ודלא כמתניתין, היינו דהכא לא מצרכינן לה - איכא היכירא) - היינו דאיכא היכירא לצדוקין, אלא אי אמרת בעלמא לא בעינן הערב שמש - מאי היכירא לצדוקין איכא? אמר רב:

(חגיגה כג, ב)

עשאוה כטמא שרץ (לעולם בעלמא לא בעי הערב שמש רבי אליעזר לכלים הנגמרים בטהרה, ואפילו הכי איכא היכירא, לפי ששפורפת של חטאת עשאו כאלו נגעו בשרץ לענין מנין ראשון ושני [לטומאה], הלכך: אי לאו דפרה נעשית בטבולי יום - זו היתה צריכה הערב שמש).

אלא מעתה (דלא עשאוה אלא כטמא שרץ) לא תטמא אדם (דהא טמא שרץ - לאו אב הטומאה הוא, ואינו מטמא אדם, שלא מצינו טומאה לאדם וכלים הנוגעין בטמא שקיבל טומאה מאחרים חוץ מטמא מת, שנאמר והנפש הנוגעת תטמא עד הערב [במדבר יט, כב]), אלמה תניא 'חותכה ומטבילה טעון טבילה'?!?

ואלא עשאוה כטמא מת (כאלו נטמא במת שמתמא אדם). אי הכי תיבעי הזאת שלישי ושביעי, אלמה תניא 'חותכה ומטבילה טעון טבילה': טבילה - אין, הזאת שלישי ושביעי - לא? אלא עשאוה כטמא מת בשביעי שלו.

והתניא: 'מעולם לא חידשו דבר בפרה' (אף על פי שעשו בה מעלות הרבה, בשביל הזלזול הזה שהיו מטמאין כהן השורפה לעשותו טבול יום - לא חידשו בגזרות מעלותיה דבר שאינו מצוי בשום מקום); (ואם כשאמרת שעשו בה כלים הנגמדין בטהרה כטמא מת - הרי אין לך חדוש גדול מזה)!? אמר אביי: שלא אמרו קורדום מטמא מושב (כלומר: לא נתנו טומאה בפרה לכלי שאינו ראוי לטומאה, כגון לומר קורדום שאינו מיוחד לישיבה ואינו נעשה אב הטומאה במושב הזב - בפרה, אבל בכלי הראוי לקבל טומאה - חידשו בה לעשות שאינו נוגע במת כנוגע במת), כדתניא [ספרא מצורע פרשת זבים פרשתא א פרק ב מ"ה]: ' (ויקרא טו, ו) והיושב על הכלי [אשר יושב עליו הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב] - יכול כפה סאה וישב עליה, תרוב (חצי סאה) וישב עליה - יהא טמא? תלמוד לומר: והיושב על הכלי אשר יושב עליו [שם] ... טמא עד הערב] - (אשר יושב - מדלא קרינן 'אשר יושב' למדנו שאינו מדבר אלא באשר מיוחד לישב שם תמיד): מי שמיחד לשיבה, יצא זה שאומרים לו "עמוד ונעשה מלאכתנו".'

הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה: מנא הני מילי?

אמר רב חנין: דאמר קרא [במדבר ז, יד ועוד] כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת - הכתוב עשאו לכל מה שבכף - אחת;

מתיב רב כהנא [עדות פ"ח מ"א]: 'העיד רבי שמעון בן בתירא על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו שטימא את כולו [הוסיף רבי עקיבא הסלת והקטרת והלבונה והגחלים] (לבונה וגחלים, אף על גב דלאו אוכל נינהו - חיבת הקדש מכשרתן לטומאה), שאם נגע טבול יום במקצתו - פסל את כולו (לפי שהכלי מצרפן יחד)' והא (והן עדות) דרבנן היא? ממאי?

מדקתני רישא [עדות פ"ח מ"א] 'העיד רבי שמעון בן בתירא על אפר חטאת שנגע הטמא במקצתו שטימא את כולו' (וההיא ודאי על כרחך דרבנן היא, דאי מקרא דרבי חנין - ליכא למילף אלא קדשי מזבח, אבל אפר פרה - לא) וקתני 'הוסיף רבי עקיבא'! אמר ריש לקיש משום בר קפרא:

(חגיגה כד, א)

לא נצרכא (להאי עדות דרבי עקיבא דמדרבנן) אלא לשירי מנחה (לטולת של שירי מנחה), [שבדי 1] דאורייתא צריך לכלי (דומיא דקטורת שבכף, דאיירי בה קרא) - הכלי מצרפו, שאינו צריך לכלי (כגון שירי מנחה שהן אכילת כהן) - אין כלי

מצרפו, ואתו רבנן וגזרו דאף על גב דאינו צריך לכלי - כלי מצרפו.

תינח סלת, קטורת ולבונה מאי איכא למימר (הרי צריכין לכלי)?
אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: כגון שצברן על גבי קרטבלא (עור שלוק): דאורייתא יש לו תוך - מצרף, אין לו תוך - אינו מצרף, ואתו רבנן ותיקנו דאף על גב דאין לו תוך - מצרף.
ופליגא (הא) דרב חנין (דאמר לעיל: צירוף דאורייתא) אדרבי חייא בר אבא, דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מעדותו של רבי עקיבא נשנית משנה זו [הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה].

הרביעי בקדש פסול:

תניא [תוספתא חגיגה פ"ג ה"ח [ליברמן]]: 'אמר רבי יוסי: מנין לרביעי בקדש שהוא פסול?

ודין הוא: ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקדש (ביבמות ילפינן לה מקראי, בפרק 'הערל' (דף ע"ב)), שלישי שפסול בתרומה (כדנפקא לן קל וחומר במסכת סוטה (כ"ט א); ומה טבול יום שמותר במעשר - אסור בתרומה, שני שפסול במעשר - אינו דין שיעשה שלישי בתרומה)? אינו דין שיעשה רביעי לקדש!
(ואם תאמר: 'דיו לבא מן הדין להיות כנדון'! אם כן קל וחומר לא צריך, שהרי למדנו שלישי לקדש מן התורה, והיכא דמיפריך קל וחומר - לא אמרינן 'דיו לבא מן הדין להיות כנדון', כדאמרינן בבבא קמא (כ"ה א); ולמאן דאמר נמי אמרינן 'דיו' - הני מעלות דרבנן נינהו, ולא דאורייתא, והאי דנקט 'זלמדנו שלישי לקדש' - מלתא בעלמא היא, דאשמעינן דשלישי לקדש מן התורה הוא.)

ולמדנו שלישי לקדש מן התורה, ורביעי בקל וחומר;
שלישי לקדש מן התורה מנין?

דכתיב (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל [באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר]; מי לא עסקינן (מי לא משתמע נמי מהאי קרא) דנגע בשני, וקאמר רחמנא 'לא יאכל'! (דהא אשכחן דאיכא שני 'טמא', דכתיב [ויקרא לא, ג] כל אשר בתוכו יטמא, והוה ליה הכלי ראשון ומה שבתוכו שני, וקרי ליה 'טמא', וקאמר רחמנא: והבשר אשר יגע בכל טמא - בשני, והוה ליה שלישי - לא יאכל; והאי קרא - בבשר שלמים כתיב);
רביעי מקל וחומר - הא דאמרן.

ובתרומה אם נטמאת נאחת מידי - חבירתה טהורה, ובקדש - מטביל שתיהן:
שהיד מטמא את חבירתה בקדש, אבל לא בתרומה];

אמר רב שיזבי: (מתניתין, דקתני יד מטמאה את חבירתה לקדש) בחיבורין שנו (כגון שבעוד שהיד הטמאה נוגעת לטהורה - היתה טהורה נוגעת בקדש, דגזרו רבנן דלמא אתי למינגע טמאה בקדש; ולמאן דאמר 'פסול', לקמן [רבי יוסי ברבי יהודה] - לפסול, דמעלה בעלמא היא), אבל שלא בחיבורין - לא (שלאחר שפירשה מן הטהורה חזרה טהורה נוגעת בקדש - טהור, ואין יד מטמאה חבירתה לעשותה אפילו שלישית לפסול).

איתיביה אביי: 'יד נגובה' (אף על פי שאין בה משקין) - מטמא חבירתה לטמא לקדש (לעשות רביעי), אבל לא לתרומה - דברי רבי; רבי יוסי ברכי יהודה אומר: לפסול (חבירתה פוסלת את הקדש), אבל לא לטמא (אבל לא מטמאה); אי אמרת בשלמא שלא בחיבורין (קאמר דמטמאה) - היינו רבותיה דנגובה (ואף על גב דנגובה היא כשנגעה בזו, ואין לחוש שמא נגעה היד הטהורה במשקין שבטמאה שהן ראשוני, דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה, והויא לה הך יד נמי שניה מחמת המשקין כמו חבירתה - אפילו הכי מטמאה, דמעלה דרבנן היא שהיד מטמאה את חבירתה להעשות שניה כמותה לקדש), אלא אי אמרת 'בחיבורין - אין, שלא בחיבורין - לא' (וטעמא משום דלמא נגע טמא לקדש), מאי רבותא דנגובה (אטו יד קמייתא לא מטמא לה לקדש בלא משקין? הלא שניה היא)?

איתמר נמי: אמר ריש לקיש: לא שנו אלא ידו,

(חגיגה כד, ב)

אבל יד חבירו - לא (אם נגעה ביד חברו לא טימאתה);
ורבי יוחנן אמר: אחד ידו ואחד יד חבירו - באותה היד (אם נגע ביד הראשונה ביד חברו, אבל השניה אינה מטמאה יד חברו); לפסול (את הקדש - הוא דאמר יד מטמא חבירתה), אבל לא לטמא.
ממאי?

מדקתני סיפא 'שהיד מטמא חבירתה לקדש אבל לא לתרומה', הא תו למה לי? הא תנא ליה רישא (ולקדש מטבילין שניהן)! אלא לאו שמע מינה לאתויי יד חבירו!

ואף ריש לקיש הדר ביה, דאמר רבי יונה אמר רבי אמי אמר ריש לקיש: אחד ידו ואחד יד חבירו, באותה היד לפסול אבל לא לטמא.

ולפסול אבל לא לטמא - תנאי היא, דתנן [ידיים פ"ג מ"ב]: 'כל הפוסל בתרומה - מטמא ידיים להיות שניות, ויד מטמא חבירתה - דברי רבי יהושע; וחכמים אומרים: ידיים שניות הן, ואין שני עושה שני' <בחולין> (אין יד שהיא שניה עושה את חבירתה שניה) (מכלל דשמעינן לרבי יהושע דאמר היד מטמא את חבירתה להיות כמותה); - מאי לאו שני הוא דלא עביד, הא שלישי עביד?

דלמא לא שני עביד ולא שלישי (דלית להו הך מעלה דמתניתין, אבל מאן דאית ליה - אפילו לטמא אית ליה, להכי קאמר: ידיים לעולם שניות הן, לפיכך אין יד מטמא את חבירתה)! ? אלא כי הני תנאי, דתניא: 'יד נגובה מטמא את חבירתה לטמא בקדש אבל לא לתרומה, דברי רבי; רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אותה יד לפסול אבל לא לטמא.'

אוכלין אוכלים נגובין בידים מסואבות [בתרומה אבל לא בקדש]: תניא: 'אמר רבי חנינא בן אנטיגנוס: וכי יש נגובה לקדש? והלא חייבת הקדש מכשותף' (אלא אין נגובה' זו לומר כשלא הוכשרו, אלא כשהוכשרו לטומאה ועכשיו הן נגובין, וטומאה הן מקבלין, ולא הוצרכה משנתנו לדבר באוכלי קדש נגובין, אלא באוכלי חולין נגובין ואוכלין קדש)! ? לא, צריכא כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו (בידיים טהורות, וזה האוכל - ידיו מסואבות) או שתחב הוא לעצמו בכוש ובכרכר (שהן פשוטי כלי עץ, ואין מקבלין טומאה) וביקש לאכול צנון ובצל של חולין עמהן (שאין ידיים מטמאות את החולין); לקדש - (ואפילו הכי) גזרו בהו רבנן (שלא יאכלם עם הקדש - פן תגע ידו מטואבת באוכלי קדש שבפיו), לתרומה - לא גזרו בהו רבנן (לענין תרומה - אף על פי שהיד מטואבת פוסלתה - לא עשו מעלה, אלא אמרין: זהיר ולא נגע, והכי קתני מתניתין: אוכלין חולין בידיהם מסואבות עם התרומה, אבל לא עם הקדש). (ולכך נקט 'נגובין': שאילו עכשיו היו משקין עליהם - היו משקין נעשין ראשונים מחמת הידיים, ועושין את החולין שניים, וכשנוגעין בתרומה שבפיו - פוסלין אותם; ואית דמסיק מלתא בנגובין שמעולם לא הוכשרו, וקשיא לי: בחולין מה לי הוכשרו מה לי לא הוכשרו, הלא אין ידיים מועילות כלום לחולין!?)

האונן ומחוסר כפורים [צריכין טבילה לקדש, אבל לא לתרומה]: מאי טעמא?

כיון דעד האידנא הוה אסירי (דמחוסר כפורים מותר בתרומה ואסור בקדש, וכן אונן, ואף על פי שאסורים במעשר שני - מותרין בתרומה, כדאמרין במסכת יבמות מ"וכל זר' [ויקרא כב, פסוקים יג] יתירה: זרות אסרתי לך ולא אנינות) - אצרכינהו רבנן טבילה.

משנה:

חומר בתרומה: שביהודה נאמנין (עמי הארץ) על טהרת יין ושמן כל ימות השנה (של קודש): אם הקדישוהו למזבח בשעת הגיתות והבדים - נאמנין על שמירתן כל ימות השנה; ובגמרא מפרש מאי שנא יהודה דנקט (ובשעת הגיתות והבדים 'גיתות' - של יין, 'בדים' - של שמן) אף על התרומה (ובשעת הגיתות והבדים - הכל מטהרין את כליהם); עברו הגיתות והבדים והביאו (עמי הארץ) לו (לכהן חבר) חבית של יין של תרומה - לא יקבלנה ממנו, אבל מניחה (עם הארץ) לגת הבאה (ואז יתננה לכהן);

ואם אמר לו "הפרשתי לתוכה רביעית (הלוג) קדש" - נאמן (דמיגו דנאמן אקדש - נאמן אתרומה); כדי יין וכדי שמן

(חגיגה כה, א)

[המשך המשנה]

המדומעות (מפרש בגמרא, והשתא משמע של 'טבל' = תרומה וחולין מעורבין) - נאמנין עליהם בשעת הגיתות והבדים, וקודם לגיתות שבעים יום (שבעים יום - מקדימין לטהר את הכלים).

גמרא:

ביהודה אין, ובגליל לא? מאי טעמא?
אמר ריש לקיש: מפני שרצועה של כותים מפסקת ביניהן (רצועה של ארץ
העמים מפסקת בין גליל ליהודה, וירושלים ביהודה היא, ואי אפשר להביאן לירושלים בטהרה, לפי שגזרו
חכמים טומאה על ארץ העמים, ואפילו של חברים שמגליל אינו בא לנטכים).
וניתיב בשידה תיבה ומגדל?
הא מני רבי היא, דאמר: אהל זרוק (אהל המיטלטל ונזרק) לאו שמיה אהל
(להיות מפסיק בין אורה של ארץ העמים, והם גזרו על אורה), דתניא: 'הנכנס לארץ
העמים בשידה תיבה ומגדל, רבי מטמא ורבי יוסי כרכי יהודה
מטהר'.
וליתיה בכלי חרס המוקף צמיד פתיל?
אמר רבי אליעזר: שונין (תנאים שונים ברייתא): 'אין הקדש ניצול בצמיד
פתיל'.
והא תנן [פרה"א מ"א]: 'אין חטאת (מי אפר פרה) ניצלת בצמיד פתיל',
מאי, לאו - הא קדש ניצול?
לא, 'הא מים שאינן מקודשים (שלא ניתן האפר עליהן עדיין) ניצולין בצמיד
פתיל'.
והאמר עולא 'חכרייא מדכך' (מטהרין יינן ושמן למזבח) בגלילא' (ואי רצועה מפסקת,
למה מטהרין)?
מניחין ולכשיבא אליהו ויטהרנה (שמא יבא אליהו ויראה להן שביל בה שאינו מארץ
העמים).

ובשעת הגיתות נאמנין אף על התרומה:
ורמינהי [טהרות פ"ט מ"ד]: 'הגומר זיתיו' (עם הארץ שבא לגמור את זיתיו) ישייר
קופה אחת (לצורך תרומותיו) ויתננה לעני כהן (גירסת רש"י: ויתננה לפני כהן - ויראנה
שלא הוכשרו הזיתים, והכהן יעשנה בטהרה) ' (אלמא: בשעת הגיתות והבדים אין נאמנים)!?
אמר רב נחמן: לא קשיא: הא בחרפי, הא (קאמר דלא מהימן) באפלי (שכבר
עבר זמן הגיתות לרובא דעלמא).
אמר ליה רב אדא בר אהבה: כגון מאי?
כאותן של בית אביך (אפלי הוה).
רב יוסף אמר: בגלילא שנו; (ומתניתין דקא תני דמהימני - ביהודה קאי, דקתני רישא
שביהודה נאמנין על טהרות יין ושמן, ועלה קאי: זבשעת הגיתות והבדים - אף על התרומה)
איתיביה אביי [תוספתא חגיגה פ"ג ה"א] (ליברמן): 'עבר הירדן והגליל הרי הן
כיהודה: נאמנין על היין בשעת היין, ועל השמן בשעת השמן, אבל
לא על היין בשעת השמן ולא על השמן בשעת היין'!
אלא מחוררתא כדשנין מעיקרא [בחרפי נאמן עם הארץ לומר שהם טהורים,
באפלי - אינו נאמן].

עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין לא יקבלנה הימנו
אבל מניחה לגת הבאה:
בעו מיניה מרב ששת: עבר וקיבלה, מהו שיניחנה לגת הבאה?
אמר להו: תניתוה [דמאי פ"ו מ"ט]:

(חגיגה כה, ב)
'חבר ועם הארץ שישו את אביהם עם הארץ, יכול לומר לו "טול
אתה חטין שבמקום פלוני' (שיודע בהן שהוכשרו) ואני (אטול) חטין שבמקום
פלוני" (שיודע שלא הוכשרו), "טול אתה יין שבמקום פלוני ואני יין
שבמקום פלוני" (דכיון דחד מינא הוה - אמרינן: יש ברירה, שאלו הן חלקו של זה, ואלו הן חלקו של
זה, ולא החליף לו חבר לעם הארץ חלקו שבטמאין שבביל חלקו של עם הארץ בטהורין), אבל לא
יאמר לו "טול אתה לח ואני יבש", "טול אתה חטין ואני
שעורים" (אבל בשני מינין - אין לומר ברירה, דכשמת אביהן נפל חלק לזה וחלק לזה בכל המינים,
ונמצא חבר זה מחליפה לו, ועובר ב'לפני עור לא תתן מכשול' (ויקרא יט, יד) ## מה האיסור שעובר עם
הארץ?); ותני עלה: 'אותו חבר שורף הלח (אם כהן הוא, ויש שמן לתרומה - מדליקו
לנרות) ומניח את היבש' (והאי שורף - לשון איבוד הוא); אמאי? יניחנה לגת
הבאה?

בדבר שאין לו גת (כגון שכר תמרים של תרומה [## שאין זמן ייצורו קבוע]).
ויניחנו לרגל (שטומאת עם הארץ אינה ברגל, וימכרנה)?
בדבר שאינו משתמר לרגל.

ואם אמר "הפרשתי לתוכה רביעית קדש" - נאמן: תנן התם [נהלות פ"ח מ"ד]: 'מודין בית שמאי ובית הלל שבודקין (בית הפרס) לעושי פסח' (כדמפרש ואזיל: היה הולך לעשות פסחו, ובית הפרס של שדה שנחרש בו קבר מפטיקו - בודקו בנפיקה, ואם יש עצם כשעורה - רואהו ונשמט ממנו, ועצם כשעורה אינו מטמא באהל אלא במגע ובמשא, לפיכך בודק בנפיקה: שלא יסיטנו ברגלו) ואין בודקין לאוכלי תרומה (אין סומכין על בדיקה זו: דכיון דאין זמן קבוע לאכילה - ימתין שבעה ימים ויזה שלישי ושביעי ויטבול, אבל גבי פסח, הואיל ובית הפרס דרבנן - לא העמידו דבריהם במקום כרת)';

מאי 'בודקין'? אמר רב יהודה אמר שמואל: מנפח אדם בית הפרס והולך; ורבי חייא בר אבא משמיה דעולא אמר: בית הפרס שנדש (ברגל [שהלכו בו הרבה]), וזו היא בדיקתו: בודק אם נידש או לא נידש) - טהור לעושי פסח: לא העמידו דבריהן במקום כרת; לאוכלי תרומה העמידו דבריהן במקום מיתה [בידי שמים] (כגון טמא האוכל תרומה).

איבעיא להו: בודק לפסחו - מהו שיאכל בתרומתו? עולא אמר: בודק לפסחו מותר לאכול בתרומתו; רבה בר עולא אמר: בודק לפסחו - אסור לאכול בתרומתו. אמר ליה ההוא סבא: לא תפלוג עליה דעולא, דתנן כוותיה: 'ואם אמר "הפרשתי לתוכה רביעית קדש" - נאמן', אלמא מדמהימן אקדש - מהימן נמי אתרומה; הכא נמי מדמהימן אפסח - מהימן נמי אתרומה (שגנאי הוא למזבח שתהא תרומה המחוברת לו בחזקת טומאה, והקדש יקרב למזבח).

כדי יין וכדי שמן [המדומעות - נאמנין עליהם בשעת הגיתות והבדים, וקודם לגיתות שבעים יום]: תנא: 'אין נאמנין לא על הקנקנים ולא על התרומה' [אל החבר יערה מכלי עם הארץ לכליו];

קנקנים דמאי?: אי קנקנים דקדש - מיגו דמהימן אקדש מהימן נמי אקנקנים! אלא קנקנים דתרומה? פשיטא: השתא אתרומה לא מהימן, אקנקנים מהימן?

אלא בריקנים דקדש (לאחר שעירה מהן קודש והיה שומרן לקדש - אינו נאמן על שמירתן) ובשאר ימות השנה (כלומר: כל ימות השנה; דלקדש אין חילוק בין שעת הגיתות לשאר ימות השנה), ובמלאין דתרומה ובשעת הגיתות (שאף על פי שלא גזרו על תרומתן בשעת הגיתות מפני הפסד כהנים חבירים: דנמצאת מפסידן מרוב תרומות ארץ ישראל - על הקנקנים לא האמינום, ואין הכהנים חבירים מקבלין מהן הקנקנים עם התרומה, אבל מערין אותה לכליהן, ודכוותה אמרינן לקמן נעמוד ב): אל תתמה, שהרי לגין טמאין טומאת שבעה, ומשקין טהורים'.

תנן: 'כדי יין וכדי שמן המדומעות'; מאי, לאו מדומעות דתרומה (וקתני: נאמן אכידן)?

אמרי דבי רבי חייא: מדומעות דקדש. ומי איכא דימוע לקדש (טבל שלא נתקן - מדומע בתרומה, אבל קדש לא הוזקנו לפרוש מתוכה שיהא הטבל מדומע בתוכו)?

אמרי דבי רבי אלעאי: במטהר את טבלו [שומר את טבלו בטהרה] ליטול ממנו נסכים (דאיכא חולין וקדש ותרומה; מיגו דמהימן אקדש - מהימן נמי אתרומה ואקנקנים: שגנאי לקדש שיהו הקנקנים שעירוהו מהן בחזקת טומאה והוא קרב).

קודם לגיתות שבעים יום: אמר אביי: שמע מינה: דינא הוא דעילויה אריסא למיטרח אגולפי שבעים יומין מקמי מעצרתא [שהרי זהו זמן ההכנה לשמן].

משנה: מן המודיעים ולפנים נאמנין על כלי חרס, מן המודיעים ולחוץ אין נאמנין ('מודיעים' = שם כרך רחוק מירושלים חמשה עשר מיל, כדאמר במסכת פסחים (צג,ב); ממנו ולפנים לצד ירושלים - נאמנין קדרין עמי הארץ ליקח מהן כלי חרס הדקין, כגון קדרות כוסות וקיתוניות, שאי אפשר בלא הם, ובירושלים אין עושין כבשונות מפני העשן, לא לסיד ולא לקדרות, ולפיכך האמינום שלא לגזור עליהן, שאין גוזרין גזירה על הצבור שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה);

כיצד? הקדר שהוא מוכר הקדרות, נכנס לפנים מן המודיעים - הוא הקדר והן הקדרות והן הלוקחין - נאמן; (הוא הקדר - מי שהביאן מחוץ למודיעים - האמינוהו, לפי שאי אפשר, אבל אם מסרן ליד קדר עם הארץ היושב במודיעים או לפנים - לא האמינוהו; והן

הקדירות - על אותן הקדירות שהביא הוא - האמינוהו, ולא לצרף עמהן קדירות של קדר אחר היושב במודיעים; **והן הלוקחין** - חברים שראוהו שהביאן - נאמן הקדר אצלן, ולא אצל לוקחים אחרים; **יצא** (מן המודיעים לשוב לאחוריו) - **אינו נאמן**.

גמרא:

תנא: 'מודיעים' (הכרך עצמו) - **פעמים כלפנים, פעמים כלחוץ, כיצד?**
- **קדר יוצא** (מלפנים מן המודיעים, ונכנס למודיעים) **וחבר** (בא מחוץ למודיעים, ונכנס למודיעים) - **כלפנים** (מותר ליקח ממנו, שהקדר לא יחזור עוד לאחוריו, ואם לא עכשיו יקח - אימתי); **שניהן נכנסין**

(חגיגה כו, א)

או שניהן יוצאין - **כלחוץ** (שניהן נכנסין מחוץ למודיעים, ובאו בתוך הכרך - **כלחוץ**, אלא ימתין עד שיהא מן הכרך ולפנים; וכן **שניהם יוצאין** - הואיל ומצאו לפנים ושם לא לקח ממנו - לא יקח עוד; וכל שכן קדר נכנס וחבר יוצא, הואיל וסוף הקדר ליכנס לפנים - יחזור החבר הצריך ליקח, ויקח).
אמר אביי: אף אנן נמי תנינא: 'הקדר שמכר את הקדירות ונכנס לפנים מן המודיעים'; טעמא דלפנים מן המודיעים, הא מודיעים גופה - לא מהימן; אימא סיפא 'יצא - אינו נאמן' הא מודיעים גופה נאמן! אלא לאו שמע מינה כאן בקדר יוצא וחבר נכנס כאן בשניהן יוצאין או שניהן נכנסין?
שמע מינה.

תנא: 'נאמנין בכלי חרס הדקין לקודש' (הא דתנן מן המודיעים ולפנים נאמנין על כלי חרס' - בכלי חרס הדקין אמרו, שאי אפשר בלא הם, כדפרשינו לעיל; אבל גסין, כגון חבית לין - אין נאמנין אלא בתוך ירושלים, כדלקמן; ואני לא כך שמעתי, ולבי מגמגם על שמועתי ששמעתי: כשפיהן צר שאין אצבעו נכנס לתוכו, וסופינו שאנו מטהרין אותם אפילו מליאים משקין טמאין);
אמר ריש לקיש: והוא שניטלין בידו אחת;
ורבי יוחנן אמר: אפילו שאין ניטלין בידו אחת.
אמר ריש לקיש: לא שנו אלא ריקנין, אבל מלאין - לא;
ורבי יוחנן אמר: אפילו מלאים (אפילו מלאין משקין שלו, שאינן של קדש),
ואפילו אפיקרסותו לתוכו;
ואמר רבא: ומודה רבי יוחנן במשקין עצמן שהן טמאין, ואל תתמה (שכל דברי חכמים כך הן); **שהרי** (שמעתי אצל כלי חרס [המוקף צמיד פתיל] המציל את המשקין שבתוכו ואין מציל כל כלי שטף [שבתוכו], הדין הזה): **לגין מלא משקין** [שבתוך כלי חרס הסגור בצמיד פתיל]: **לגין טמאין טומאת שבעה, ומשקין טהורין.**

משנה:

הגבאין (ישראל שהן גבאין למלך נכרי, לגבות מיד ישראל גולגליות ומסין וארנוניות) **שנכנסו לתוך הבית** (לעבוט עבוטו), **וכן הגנבים** (שגנבו כלי חרס ו) **שהחזירו את הכלים** - **נאמנין לומר "לא נגענו" (לתוכו)** (לקדש - נאמנין, אבל לא לתרומה, דכולה מתניתין - אחומר בקדש מתרומה קיימא, ובהדיא שנינו בתוספתא **ואין נאמנין על טהרת חטאת, ואין נאמנין על טהרת תרומה**; והאי חטאת - בשר קדש, ולא אפר חטאת, כדמוכח התם; אף אם עשו תשובה - דשין בטומאה היו);
ובירושלים נאמנין על הקודש, ובשעת הרגל - אף על התרומה (מפרש בגמרא)!

גמרא:

ורמינהי [טהרות פ"ז מ"ו]: **'הגבאין שנכנסו לתוך הבית - הבית כולו טמא** (כל כלי הבית טמאין, שחזקה הגבאין ממשמשין בכלים) '!!
לא קשיא: הא דאיכא נכרי בהדיהו (אין נאמנין לומר "לא נגענו", דמרתנו אם לא יחפשו כל הבית), הא דליכא נכרי בהדיהו, דתנן [שם]: **'אם יש נכרי עמהן - נאמנין לומר "לא נכנסנו", אבל אין נאמנים לומר "נכנסנו אבל לא נגענו"'**.
וכי איכא נכרי בהדיהו מאי הוי?
רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד אמר אימת נכרי עליהן (פן יענישם בגוף או בממון), וחד אמר אימת מלכות עליהן (שמא ילשין עליהן נכרי אצל המלך).
מאי בינייהו?
איכא בינייהו נכרי שאינו חשוב (אימתו ליכא, אימת מלכות - איכא).

וכן הגנבים שהחזירו את הכלים:
ורמינהי [טהרות פ"ז מ"ו]: 'הגנבים שנכנסו לתוך הבית אינו טמא אלא
מקום דריסת רגלי הגנבים' (מכל מקום דריסתו מיהא טמא, וכל שכן כלים שגנבו
והחזירו)!?

אמר רב פנחס משמיה דרבה: כשעשו תשובה (ומחמת תשובה החזירו, הלכך לא
משקר); דיקא נמי, דקתני 'שהחזירו את הכלים'!
שמע מינה.

ובירושלים נאמנין על הקודש:
תנא: 'נאמנין על כלי חרס גסין לקודש' (וכל שכן הדקין, ובהדיא תניא בירושלמי:
נאמנין על טהרת כל הכלים לקדש); וכל כך למה (מהדר אף על הדקים מן המודיעים ולפנים)?
שאיין עושין כבשונות בירושלים (לא לדקים ולא לגסין; ומיהו, בדקים הוצרך לאנשי
ירושלים, שכל יחיד ויחיד - נסכו בביתו, לכך הוסיפו להן טהרה ליחידים מגבול מודיעים; אבל בעלי הלשכה
המוסרין נסכים לצבור - די להם בנכנסין לתוך העיר, ולשם בלבד האמינום על החביות; אי נמי: יחידים
צריכים לדקים אף לבישול שלמיהן יום יום).

ובשעת הרגל אף על התרומה:
מנהני מילי?
אמר רבי יהושע בן לוי: דאמר קרא: (שופטים כ"א) ויאסף כל איש ישראל אל העיר
כאיש אחד חברים (בפלגש בגבעה כתיב, שנאספו כל ישראל בגבעה) - הכתוב עשן כולן
חברים (ורגל - שעת אסיפה הוא).

משנה:
הפותח את חביתו (חבר שפתח את חביתו למכור יין בירושלים ברגל, וכל הבא ליקח - ממשמש, ואף
עמי הארץ ממשמשים) והמתחיל בעיסתו על גב הרגל, רבי יהודה אומר:
יגמור (וטעמא מפרש במסכת ביצה (יאב): שלשה דברים הותרו סופן משום תחילתם, חה כמו כן: שאם
אתה אומר לא יגמור - אף הוא לא יתחיל, ואין מזון מצוי לעולי רגלים); וחכמים אומרים: לא
יגמור (אחר הרגל, אף על פי שברגל הן טהורין - לא שטהרתן טהרה, אלא שברגל הכל חברים; אבל
לאחר הרגל - מגעו טמא למפרע, כדאמר במתניתין [להלן]: עבר הרגל - מטבילין כלי העזרה מפני שנגעו בהן
עמי הארץ ברגל).

גמרא:
יתבי רבי אמי ורבי יצחק נפחא אקילעא דרבי יצחק נפחא (רש"י ברכות
כב, בקילעא = כניסת הבית, חדר שלפני הטרקלין שקורין פורטיג"ו [מבוא, מסדרון]), פתח חד
ואמר: מהו שנייחנה לרגל אחר? (אליבא דרבנן בעי לה [שרבי יהודה אמר יגמור!])
אמר ליה אידך: יד הכל ממשמשים בה ואת אמרת יניחנה לרגל אחר?
אמר ליה: אטו עד האידנא (כל ימי הרגל) לאו יד הכל ממשמשים בה (לא
ממשמשו בה הכל, והתרת ברגל)?

אמר ליה: הכי? השתא: בשלמא עד האידנא טומאת עם הארץ ברגל
רחמנא טהרה, אלא השתא טמאה היא (למפרע, וחבר אינו רשאי למכור דבר שהוא טמא
לעולם)! (ויש מפרשים אותה בעם הארץ, ואי אפשר לומר בעם הארץ 'לא יגמור' - דמי ציית לן? והלא אומר
"שלך טמא ושלי טהור", וימצא לו מחביריו הרבה שימכור להם, ואם בא לאסור שלא יקחו חברים ממנו -
"יקחו" ו'לא יקחו' מיבעי ליה! ועוד: דאמר במסכת ביצה שזו היא אחד משלשה דברים שהותרו סופן משום
תחילתן, ואי בעם הארץ אפילו לא שרית ליה לגמור - ניחא במאי דמזבין ברגל).

נימא כתנאי, דתני חדא 'יניחנה לרגל אחר' ותניא אידך 'לא
יניחנה לרגל אחר'; מאי, לאו תנאי היא (ואליבא דרבנן, ותפשוט בעיא דלעיל
דפלוגתא דתנאי היא)?

לא! הא דקתני 'יניחנה' - רבי יהודה; והא דקתני 'לא יניחנה'
- רבנן.

ותסברא? הא רבי יהודה - 'יגמור' קאמר [ולמה יניחנה לרגל אחר]?
אלא הא דקתני 'לא יניחנה' = רבי יהודה, והא דקתני 'יניחנה'
= רבנן, ומאי 'לא יניחנה'? - שאין צריך להניחה [אלא גומרה גם
אחר הרגל].

משנה:

משעבר הרגל - מעבירין על טהרת העזרה (מעבירין את הכלים ממקומן ולהטבילן, ולטהר את העזרה מטומאת עמי הארץ שנגעו בהן ברגל, שאף על פי שעשאו הכתוב חברים ברגל - לא מפני שטהורין הן; הלכך לאחר הרגל - מגען טמא למפרע);
 עבר הרגל ליום ששי לא היו מעבירין מפני כבוד השבת (שהיו הכהנים צריכין להתעסק איש בביתו בצרכי שבת);
 רבי יהודה אומר: אף לא ביום חמישי (אם עבר הרגל ליום חמישי, אין מטבילין אותו עד לאחר השבת), שאין הכהנים פנויים.

גמרא:

תנא: 'שאיין הכהנים פנויים' (במוצאי יום טוב להטבילן), מלהוציא כדשן (שטרודין להוציא הדשן שעל התפוח שבאמצע המזבח, שקיבצו שם כל ימות הרגל כל דשן של מערכה) .

משנה:

כיצד מעבירין על טהרת עזרה?
 מטבילין את הכלים שהיו במקדש, ואומרים להם (לכהנים עמי הארץ ברגל):
 "הזהרו"

(חגיגה כו, ב)

המשך המשנה

שלא תגעו בשלחן" (שלא יוכלו להטבילו לאחר הרגל, שאי אפשר לסלקו ממקומו, דכתיב ביה 'לחם פנים לפני תמיד' (שמות כה, ל));
 כל הכלים שהיו במקדש - יש להם שניים ושלישים, שאם נטמאו הראשונים - יביאו שניים תחתיהן;
 כל הכלים שהיו במקדש טעונים טבילה (מפני טומאת הרגל) חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת, מפני שהן כקרקע (שהכתוב קראו מזבח אדמה [שמות כב, כ], ושלחן - הא אמרו דלא נגעו בו) - דברי רבי אליעזר; וחכמים אומרים: מפני שהן מצופין (בגמרא מפרש).

גמרא:

תנא: "'הזהרו שמא תגעו בשולחן ובמנורה" .
 ותנא דידן, מאי טעמא לא תני 'מנורה' ?
 שלחן כתיב ביה 'תמיד', מנורה לא כתיב בה 'תמיד' (כלומר: 'תמיד' האמורין במנורה - לא תמיד = יומם ולילה קאמר, אלא תמיד = מלילה ללילה, כתמיד האמור בעולת תמיד ובחביתי כהן גדול, אבל ביום לא היה דולק, דמערב עד בוקר כתיב (שמות כז, כא): תן לה מדת השמן שיש בה כדי לידלק מערב עד בוקר; לפיכך כל היום אתה יכול לסלקה ולהטבילה, אבל 'תמיד' האמור בשלחן - 'תמיד' - יום ולילה הוא, דמשבת לשבת הוא ערוך עליו);
 ואידך?

כיון דכתיב [שמות כו, לה]: ושמת את השלחן מחוץ לפרכת] ואת המנורה נכח השלחן [על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון] - כמאן דכתיב בה 'תמיד' דמי (נוכח השלחן = כל זמן שהשלחן שם תהא מנורה נוכחו).
 ואידך?

ההוא לקבוע לה מקום הוא דאמא.
 ותיפוק לי (דאי נמי נגעו בשלחן לא מיטמא ליה) דכלי עץ העשוי לנחת (במקום אחד) הוא, וכל כלי עץ העשוי לנחת לא מטמא, מאי טעמא? - דומיא דשק בעינן (לענין טומאה הוקשו כלי עץ לשק, דכתיב כל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק [ויקרא יא, לב]): מה שק מיטלטל מלא וריקים - אף כל מיטלטל מלא וריקים (יצא העשוי לנחת, דאינו מיטלטל מלא וריקן, יצא כלי עץ המחזיק ארבעים סאה בלח, שהן כוריים ביבש, אף על פי שמיטלטל ריקן - אינו מיטלטל מלא, שאם יטלטלנו מלא - ישבר) ! ?

האי נמי מיטלטל מלא וריקים הוא, כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש:
 מאי דכתיב [ויקרא כד, ו]: ושמת אותם שתי מערכות שש המערכת] על השלחן הטהור [לפני ה'] (שאמרתי שיהא טהור) מכלל שהוא טמא (דאוי לטומאה), ואמאי? כלי עץ העשוי לנחת הוא ואינו מקבל טומאה? אלא מלמד שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואומרים להם "ראו חיבתכם לפני המקום: סילוקו כסידורו (שסילוקו לשבת הבאה חס כיום סידורו)", דאמר רבי יהושע בן לוי: נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו, שנאמר [שמואל א כא, ז]: ויתן לו הכהן קדש כי לא היה שם לחם כי אם לחם הפנים המוסרים מלפני ה' לשום לחם לשום לחם חום ביום הלקחו (שיהא חס ביום הלקחו מעל השלחן).

ותיפוק לי (דמקבל טומאה, ואפילו הוא עשוי לנחת) משום ציפוי (משום ציפוי, שהוא מתכת, דכלי מתכת לא איתקש לשק), דהתנן (דבתי ציפוי אזלינן) [כלים פ"ב מ"א]: 'השלחן והדולפקי (כסא המתקפל ומכוסה עור) שנפחתו או שחיפן בשיש (דשוב הוי ככלי אבנים, שאין מקבלין טומאה) ושייר בהם (מן הפחיתה או מן החיפוי) מקום הנחת כוסות – טמא (שעדיין ראוי למלאכתו ראשונה); רבי יהודה אומר: מקום הנחת החתיכות (צריך אף הנחת חתיכות לחם ובשר, ואי לא – לאו שלחן הוא, אלמא: ציפוי מבטלו אפילו להקל, וכל שכן להחמיר)', וכי תימא 'שאני עצי שטים דחשיבי ולא בטלי' – הניחא לריש לקיש, דאמר: 'לא שנו (הך דקתני ציפוי מבטלו) אלא בכלי אכסלגים הבאין ממדינת הים (אלא בעצי אכסלגים, שאינו חשוב כל כך) אבל בכלי מסמים [כלים חשובים] לא בטלי' – שפיר; אלא לרבי יוחנן דאמר 'אפילו בכלי מסמים נמי בטלי', מאי איכא למימר? וכי תימא 'כאן בציפוי עומד כאן בציפוי שאינו עומד (שאינו מחזק במסמרים יפה, ותאמר דהוא דמקדש לאו עומד הוא)' הא בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: 'בציפוי עומד או בציפוי שאינו עומד? בחופה את לבזבזיו (לבזבזין = שפה לשלחן סביב) או בשאינו חופה את לבזבזיו?', ואמר ליה 'לא שנא בציפוי עומד ולא שנא בציפוי שאינו עומד, לא שנא בחופה את לבזבזיו ולא שנא בשאינו חופה את לבזבזיו'?! אלא שאני שלחן

(חגיגה כז, א) דרחמנא קרייה 'עץ' (אף כשהוא מצופה), דכתיב (יחזקאל מא, כב) המזבח עץ שלש אמות גבוה וארכו שטים אמות ומקצעותיו לו וארכו וקירותיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'; פתח במזבח וסיים בשלחן?! רבי יוחנן וריש לקיש, דאמרי תרוייהו: בזמן שבית המקדש קיים – מזבח מכפר על אדם; עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו (בהכנסת אורחין).

כל הכלים שבמקדש יש להם שניים [ושלישים, שאם נטמאו הראשונים – יביאו שניים תחתיהן; כל הכלים שהיו במקדש טעונין טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת, מפני שהן כקרקע – דברי רבי אליעזר]: מזבח הנחושת – דכתיב (שמות כ, כ) מזבח אדמה תעשה לי [וזבחת עליו את עלתך ואת שלמך את צאנך ואת בקרך בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך] (הכתוב קראו 'אדמה' למזבח שמעלין עליו העולות והשלמים, והיינו מזבח הנחשת); מזבח הזהב – דכתיב (במדבר ג, לא) [ומשמרתם הארץ והשלחן] המנורה והמזבחות [וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסך וכל עבדתו]: איתקוש מזבחות זה לזה.

וחכמים אומרים: מפני שהן מצופין: אדרבה: כיון דמצופין נינהו – מיטמאו (דאי לאו מצופה – יש להם לטהרם משום כלי עץ העשוי לנחת)?! אימא 'וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין'; ואי בעית אימא – רבנן לרבי אליעזר קאמרי: מאי דעתיך (דילפת טעמא מדקרינהו אדמה, הא לאו הכי – טמאין, אף על גב דעשוין לנחת), משום דמצופין (ובעי למימר שהציפוי מבטל, והוי להו ככלי מתכות)? מיבטל בטיל צפויין גבייהו (דרחמנא קרא 'עץ' לכולהו, ובלאו האי קרא נמי לא מקבלי טומאה).

אמר רבי אבהו אמר רבי אליעזר: תלמיד חכם – אין אור של גיהנם שולטת בהן, קל וחומר מסלמנדרא (חיה הנבראת מן האור, כשבויערין אש במקום אחד שבע שנים תמיד בלי הפסק): ומה סלמנדרא – שתולדת אש היא – הסך מדמה אין אור שולטת בו, תלמיד חכם שכל גופן אש, דכתיב (ירמיהו כג, כט) הלא כה דברי כאש נאם ה' [וכפטיש יפצע סלע] – על אחת כמה וכמה! אמר ריש לקיש: אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וחומר ממזבח הזהב: מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב (דבר מועט), כמה שנים אין האור שולטת בו (לא חסר זהבה, דנעשה בו נס) – פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון, דכתיב (שיר השירים ד, ג, ו) כפלח הרמון רקתך [מבעד לצמתך] – אל תקרי וְקָתַךְ אלא וְקָתַךְ שבוך – על אחת כמה וכמה.

הדרן עלך חומר בקודש וסליקא לה מסכת חגיגה